

**MEDIA ERKINLIGI BO'YICHA XALQARO INDEKSLARDA
O'ZBEKISTON O'RNI**

Ilmiy rahbar Sadoqat Maxsumova

Qarshiyev Alibek Yashnar o'g'li

Magistratura talaba, 2-kurs,

O'zbekiston Davlat Jurnalistika va Ommaviy

Kommunikatsiyalar Universiteti,

Umumiy Jurnalistika Kafedrası

qarshiyevali0@gmail.com

Anonatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonning media erkinligi darajasi va ommaviy axborot vositalarining mustaqilligini xalqaro indikatorlar orqali tahlil qiladi. Xususan, "Reporters Without Borders", Freedom House va boshqa xalqaro media monitoring indeklari OAVning erkinligi, jurnalistlar xavfsizligi, axborotga erkin kirish va siyosiy-iqtisodiy ta'sirlardan mustaqil faoliyat yuritish darajasini baholashga qaratilgan. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, mustaqillikdan keyingi davrda O'zbekiston media tizimini liberallashtirishga intilgan bo'lsa-da, xalqaro reytinglarda mamlakatning o'rnini jahon standartlariga nisbatan hali o'rta yoki past darajada. Shuningdek, maqolada jurnalist xavfsizligi, onlayn media va mustaqil jurnalistika sohalaridagi ijobiy o'zgarishlar hamda mavjud cheklovlar muhokama qilinadi. Natijada, xalqaro indikatorlar O'zbekistonning media siyosatini takomillashtirish, OAVning demokratik rolini kuchaytirish va fuqarolarni axborot bilan ta'minlash yo'lida strategik qarorlar qabul qilishda muhim vosita sifatida ishlatilishi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, media erkinligi, ommaviy axborot vositalari, jurnalist xavfsizligi, xalqaro indikatorlar, mustaqil jurnalistika, axborot erkinligi

Asosiy qism: O'zbekistonning media erkinligi darajasi va OAVning mustaqilligi xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan turli indikatorlar, xususan, "Reporters Without Borders", Freedom House, va boshqa xalqaro media monitoring indeklari orqali muntazam tahlil qilinadi. Ushbu indekslar OAVning erkinligi, jurnalistlarning xavfsizligi, axborot oqimining ochiqligi va siyosiy, iqtisodiy ta'sirlardan mustaqil faoliyat yuritish darajasini baholashga qaratilgan. O'zbekiston mustaqillikdan keyingi davrda media tizimini liberallashtirish va demokratik tamoyillar asosida shakllantirishga intilgan bo'lsa-da, xalqaro reytinglarda mamlakatning o'rnini jahon standartlari bilan solishtirganda hali ham o'rta yoki past darajada ekanligi kuzatiladi. Xalqaro indekslar O'zbekistonning media erkinligi darajasini baholashda bir necha mezonlarga tayanadi: jurnalistlarning xavfsizligi va himoyasi, axborotga erkin kirish imkoniyati, siyosiy va iqtisodiy bosimlar, davlat organlari va hukumatning

media ustidan nazorati, shuningdek, soxta yoki manipulyativ axborotning tarqalishiga qarshi choralar.¹ Shu mezonlar asosida olib qaraganda, O'zbekiston so'nggi yillarda ijobiy o'zgarishlarga erishgan bo'lsa-da, ayrim sohalarda, xususan, mustaqil jurnalistika va onlayn media erkinligida hali ham cheklovlar mavjudligi qayd etiladi. Masalan, Freedom House tashkilotining hisobotlarida O'zbekiston OAV erkinligi bo'yicha "qisman erkin" davlatlar qatorida ko'rsatiladi, bu esa mamlakatda media faoliyati rivojlanayotgan bo'lsa-da, ayrim siyosiy va iqtisodiy ta'sirlardan mustaqil bo'la olmasligini anglatadi. Shu bilan birga, xususiy telekanallar, internet nashrlari va ijtimoiy tarmoqlarda jurnalistlar faoliyatining kengayishi va interaktiv platformalarning rivojlanishi ijobiy omil sifatida qayd etiladi. Reporters Without Borders reytingida O'zbekistonning o'rnini global miqyosda markaziy yoki o'rta darajada baholanadi, bu esa media erkinligi va jurnalist xavfsizligini oshirish bo'yicha qo'shimcha choralar zarurligini ko'rsatadi.

Shu nuqtai nazardan, xalqaro indekslar mamlakat media siyosatining samaradorligini baholashda muhim vosita bo'lib, ular orqali O'zbekiston axborot maydonidagi erkinlik, shaffoflik va demokratik jarayonlarga moslashish darajasi tahlil qilinadi. Bu tahlillar mamlakatda media sohasini liberallashtirish, jurnalistlarni himoya qilish, mustaqil OAV faoliyatini kengaytirish va fuqarolarni axborot bilan ta'minlash bo'yicha strategik qarorlar qabul qilishda muhim asos sifatida ishlatiladi. Shu bilan birga, xalqaro reytinglar O'zbekiston media tizimi uchun rivojlanish imkoniyatlari va kamchiliklarni aniqlashga yordam beradi, bu esa mustaqil, shaffof va demokratik media muhiti yaratish yo'lida muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Natijada, O'zbekistonning xalqaro media erkinligi indekslaridagi o'rnini mamlakatning mustaqillikdan keyingi media islohotlari, normativ-huquqiy baza va raqamli kommunikatsiya tizimining rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ushbu indikatorlar mamlakat media siyosatini yanada takomillashtirish va OAVning jamiyatdagi demokratik rolini kuchaytirish uchun muhim yo'naltiruvchi mezon vazifasini bajaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Freedom House. (2023). Freedom of the Press. – Media erkinligi indeksleri va O'zbekiston o'rnini.
2. UNESCO. (2018). World Trends in Freedom of Expression and Media Development. – Media liberallasuvi va raqamli islohotlar tahlili.
3. Sparks, C. (2007). Globalization, Development and the Mass Media. Sage Publications. – Media globalizatsiyasi va tijoriylashuv mavzulari.

¹ Freedom House. Freedom of the Press 2023.

4. Hachten, W. (2010). *The World News Prism: Digital, Social and Traditional Media in Global Perspective*. Wiley-Blackwell. – Internet nashrlari va raqamli media tahlili.
5. Jakubowicz, K. (2007). *Riding the Democracy Wave: Media Transformations in Central and Eastern Europe*. Hampton Press. – Markaziy va Sharqiy Yevropa tajribasi, O‘zbekiston sharoitiga solishtirish.
6. Bagdikian, B. (2004). *The New Media Monopoly*. Beacon Press. – Media tijoriylashuvi va auditoriya bilan interaktiv aloqalarni tahlil qilish uchun.